

# Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia XI (2013)

SPRAWOZDANIA I RECENZJE

*Adam Ruta*

## **Konferencja naukowa „Działalność oficyn wydawniczych na rzecz edukacji, szkolnictwa i oświaty w XIX i XX wieku” (Łódź, 15–16 października 2012 roku)**

W dniach 15 i 16 października 2012 r. odbyła się w Łodzi Konferencja naukowa „Działalność oficyn wydawniczych na rzecz edukacji, szkolnictwa i oświaty w XIX i XX wieku” zorganizowana przez Katedrę Historii Wychowania i Pedagogiki Wydziału Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego pod patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN oraz Towarzystwa Historii Edukacji. Było to już trzecie spotkanie badaczy zajmujących się problematyką dziejów oświaty i wychowania, prasoznawców oraz bibliologów. Poprzednie dwie konferencje pod wspólnym hasłem „Czasopiśmiennictwo XIX i XX wieku jako źródło do dziejów szkolnictwa, oświaty i edukacji” odbyły się w 2009 i 2011 r.

Tym razem spektrum zagadnień poruszanych w wystąpieniach uczestników poszerzono o problematykę działalności wydawców na ziemiach polskich i na obczyźnie, edycji podręczników szkolnych, materiałów metodycznych dla nauczycieli, pomocy dydaktycznych, serii wydawniczych dla młodzieży, nie zabrakło też referatów poświęconych czasopismom oświatowym i ich wydawcom.

Interdyscyplinarna formuła konferencji sprawiła, że zgromadziła ona przedstawicieli większości ośrodków naukowych z całego kraju (Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Rzeszowski, Akademia Pomorska w Słupsku, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnobrzegu, Kolegium Nauczycielskie w Bielsku Białej), bibliotek akademickich i pedagogicznych w Łodzi, Poznaniu i Kaliszu, a także ośrodków doskonalenia nauczycieli w Częstochowie i Koninie.

W trakcie dwudniowych obrad wygłoszono 38 referatów. Z uwagi na dużą liczbę zgłoszonych tekstów wystąpienia prezentowano zarówno podczas sesji plenarnych otwierających i zamykających konferencję, jak i w sekcjach (A – „Działalność wydawnicza w XIX i początkach XX wieku”; B – „Produkcja oficyn wydawniczych w Drugiej Rzeczypospolitej”; C – „Ruch edytorski po II wojnie światowej”).

Podczas sesji plenarnej rozpoczynającej konferencję Jadwiga Konieczna z Uniwersytetu Łódzkiego przedstawiła *Rolę „Przeglądu Pedagogicznego” (1882–1905) w upowszechnianiu czytelnictwa i książki dziecięcej*; Wiesław Jamrożek z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu mówił o *Działalności wydawniczej polskiej socjalnej demokracji w Galicji i jej kontekstach edukacyjnych*, wystąpienie Krzysztofa Walczaka z Uniwersytetu Wrocławskiego nosiło tytuł *Edycje i edytorzy polskich podręczników historii doby zaborów. Stan badań i ich perspektywy*, zaś Eleonora Sapia-Drewniak z Uniwersytetu Opolskiego zaprezentowała *Wydawnictwo Karola Miarki i jego wkład w szerzenie polskości na Śląsku w II połowie XIX wieku*.

Obrady w sekcjach dotyczyły działalności wydawniczej oficyn na rzecz edukacji zarówno w okresie zaborów (wiek XIX i początek XX stulecia), jak i w niepodległym państwie polskim (okres międzywojenny) oraz po II wojnie światowej. W sekcji A – „Działalność wydawnicza w XIX i początkach XX wieku”, wygłoszono 14 referatów. Ewa Danowska z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach zaprezentowała referat pt. *Drukarnia przyszkolna Gimnazjum Wołyńskiego i Liceum Krzemienieckiego (1811–1832)*, Magdalena Dąbrowska z Uniwersytetu Warszawskiego mówiła o *Problematyce pedagogicznej w kręgu zainteresowań wydawców rosyjskich przełomu XVIII i XIX wieku („okres nowikowowski” – „okres karmzinowski”)*, wystąpienie Magdaleny Kwiatkowskiej z Uniwersytetu Łódzkiego nosiło tytuł *Rynek – polityka – edukacja. Wydawcy profesjonalni wobec programów upowszechniania i popularyzacji wiedzy na przełomie XIX i XX wieku*, Monika Sulejewicz-Nowicka z Uniwersytetu Łódzkiego przedstawiła *Serie z początku dwudziestego wieku adresowane do młodzieży szkolnej na przykładzie serii Biblioteka Klasyków Polskich Wendego i Wybór Pisarzy Polskich i Obcych dla Domu i Szkoły*, Beata Leder z Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego mówiła o *Treściach kierowanych do dzieci i młodzieży w czasopiśmie z kolekcji Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego, wydawanych na przełomie XIX i XX wieku, jako odzwierciedleniu zmieniającej się rzeczywistości*, Artur Jazdon z Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu zaprezentował wystąpienie pt. *Książka szkolna w repertuarze wydawców poznańskich lat 1815–1914*, Piotr Sławiński z PWSZ w Tarnobrzegu przybliżył słuchaczom *Serię wydawniczą „Zarys Przyrody” dla użytku kształcącej się młodzieży wydawaną w latach 1865–1867 autorstwa Romana Pacewicza (1834–1868)*, Łukasz Romaniuk z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach omówił *Podręczniki i książki dla młodzieży w ofercie wydawniczej oficyny Friedleinów w Krakowie*, Izabela Krasińska z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach przedstawiła postać *Księdza Henryka Antoniego Szumana jako inicjatora i wydawcy „Naszego Przewodnika” – pisemka dziecięcych bractw wstrzemięźliwości (1913–1920)*, Aneta Bołdyrew z Uniwersytetu Łódzkiego zaprezentowała *Działalność wydawnictwa M. Arcta na rzecz popularyzowania wiedzy na początku XX wieku na przykładzie serii Książki dla Wszystkich i Biblioteczek Dzieł Społeczno-Ekonomicznych*, referat Niny Kapuścińskiej z Uniwersytetu Łódzkiego nosił tytuł *„Kto garstką ziemię nosi, góry się doczeka” – „Zorza. Dziennik młodemu wiekowi poświęcony” Pauliny Krakowowej i Walentyny Trojanowskiej*, Kamil Śmiechowski z Uniwersytetu Łódzkiego omówił *Łódzkie inicjatywy wydawnicze w opinii prasy*

lokalnej „Goniec Łódzki” „Kurier Łódzki”, „Rozwój” na przełomie XIX i XX wieku, Jadwiga Miętkina-Pindur z Kolegium Nauczycielskiego w Bielsku-Białej przedstawiła *Działalność oficyny wydawniczej rodziny Feitzingerów w Cieszynie na rzecz edukacji, szkolnictwa i oświaty*, zaś Beata Szczepańska i Nella Stolińska-Pobralska z Uniwersytetu Łódzkiego zaprezentowały *Edukacyjne publikacje Wydawnictwa Ludwika Fiszera do I wojny światowej*.

W sekcji B – „Produkcja oficyn wydawniczych w Drugiej Rzeczypospolitej”, zaprezentowano 11 wystąpień. Edyta Wolter z Uniwersytetu Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie mówiła o *Działalności oficyn wydawniczych w obszarze edukacji ekologicznej w Drugiej Rzeczypospolitej*, Monika Olczak-Kardas z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach poświęciła swoje wystąpienie *Książce dla dzieci i młodzieży w ofercie wydawniczej „Naszej Księgarni” w latach 1921–1939*, Elżbieta Magiera z Uniwersytetu Szczecińskiego przedstawiła *Działalność wydawniczą polskiego ruchu spółdzielczego na rzecz oświaty i wychowania w okresie międzywojennym (1918–1939)*, Adam Ruta z Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie mówił o *Działalności krakowskich oficyn wydawniczych na rzecz szkoły i edukacji w dwudziestoleciu międzywojennym*, Joanna Sosnowska z Uniwersytetu Łódzkiego zaprezentowała *Działalność firmy księgarsko-wydawniczej Ludwika Fiszera na rzecz oświaty i szkolnictwa w Łodzi w latach 1882–1932*, Jarosław Durka z Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Częstochowie przybliżył słuchaczom *Działalność wydawniczą Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych w dwudziestoleciu międzywojennym*, a Aleksandra Lubczyńska z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach przedstawiła *„Przewodnik Oświatowy” (1901–1939) i jego wydawcę – Towarzystwo Szkoły Ludowej*. Po przerwie Jolanta Dzieniakowska, również z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, wygłosiła referat pt. *Organ Związków Inspektorów Szkolnych w Rzeczypospolitej Polskiej „Sprawy Szkolne” 1925–1939 jako źródło do dziejów oświaty lat międzywojennych*, Bogumiła Celer z Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu mówiła o *Wydawcach czasopism pedagogicznych I połowy XX wieku w świetle egzemplarzy zachowanych w zbiorach Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu*, tematem wystąpienia Bogusławy Kuć z Uniwersytetu Łódzkiego była *„Eneida” Wergiliusza w szkolnictwie i na rynku wydawnictw edukacyjnych w Polsce międzywojennej*, zaś Witold Chmielewski z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Filia w Piotrkowie Trybunalskim przedstawił *Działalność wydawniczą na uchodźstwie w latach 1940–1945*.

Wystąpienia prezentowane podczas obrad sekcji C koncentrowały się wokół ruchu edytorskiego po II wojnie światowej. Agnieszka Wałęga z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu przedstawiła *Serie z zakresu nauk o wychowaniu w Wydawnictwie Adam Marszałek*, Ewa Witkowska-Urban z Uniwersytetu Łódzkiego mówiła o *Roli Wydawnictwa Łódzkiego Towarzystwa Naukowego w utrwalaniu i upowszechnianiu doświadczeń edukacyjnych oraz osiągnięć badawczych przedstawicieli łódzkiego środowiska naukowego*, Justyna Gulczyńska z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu zaprezentowała referat *Wydawcy i kolporterzy*

*pism drugoobiegowych dla młodzieży w latach osiemdziesiątych XX wieku w Polsce*, Ewa Jabłońska-Stefanowicz z Uniwersytetu Wrocławskiego zatytułowała swoje wystąpienie *Od monopolu do technologii Wiki. Udział wydawnictw w kształtowaniu edycji podręcznikowych w ostatnich czterdziestu latach*, a Dorota Grabowska z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu przybliżyła *Działalność Wydawnictwa Literackiego w upowszechnianiu literatury pamiętnikarskiej*.

Podczas sesji plenarnej zamykającej konferencję jej uczestnicy mieli również okazję wysłuchać kilku interesujących wystąpień. Ewa Andrysiak z Uniwersytetu Łódzkiego mówiła o *Produkcji wydawniczej i drukarskiej na rzecz oświaty w świetle bibliografii „Druki kaliskie XIX i pierwszej połowy XX wieku”*, Roman Tomaszewski z Akademii Pomorskiej w Słupsku zaprezentował *Polskie wydawnictwa wojskowe w latach 1908–1990*, zaś Anna Patryło z Uniwersytetu Rzeszowskiego skoncentrowała swoje rozważania wokół *Edukacji w Galicji w II połowie XIX wieku na podstawie pamiętników chłopskich*.

Liczba zaprezentowanych wystąpień i zainteresowanie przedstawicieli wielu ośrodków naukowych z całego kraju świadczą najlepiej o tym, że tematyka konferencji trafiła na podatny grunt. Wśród prelegentów byli zarówno doświadczeni naukowcy, od lat podejmujący badania z zakresu historii edukacji, dziejów książki i prasy, także pedagogicznej, jak i młodzi adepci nauki, stawiający pierwsze kroki badawcze. Wielość i różnorodność podejmowanych zagadnień sprawiły, że łódzka konferencja była niezwykle wartościowym i inspirującym spotkaniem dla wszystkich jej uczestników, ale też przynoszącym wymierne efekty w postaci poszerzenia stanu wiedzy o inicjatywach wydawniczych w sferze edukacji. Wypada mieć nadzieję, że inicjatywa Katedry Historii Wychowania i Pedagogii Uniwersytetu Łódzkiego na stałe zagości w kalendarzu konferencji naukowych.

Organizatorzy zapowiedzieli publikację wystąpień w formie pracy zbiorowej, która ukaże się nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego, podobnie jak materiały po konferencji w 2009 r.<sup>1</sup> (materiały z 2011 wyjdą drukiem niebawem).

---

<sup>1</sup> *Czasopiśmiennictwo XIX i początków XX wieku jako źródło do historii edukacji*, pod red. I. Michalskiej i G. Michalskiego, Łódź 2010; *Czasopiśmiennictwo okresu Drugiej Rzeczypospolitej jako źródło do historii edukacji*, pod red. I. Michalskiej i G. Michalskiego, Łódź 2010; *Czasopiśmiennictwo drugiej połowy XX wieku jako źródło do historii edukacji*, pod red. I. Michalskiej i G. Michalskiego, Łódź 2010.